

פרשת שלח לך

הליכות עולם לו

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
21:14	20:18	19:27*	י-ם
21:11	20:16	19:24	ת"א
21:15	20:19	19:28	חיפה
21:11	20:16	19:24	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 19:07

האם גם אנו מרגלים

במגפה לפני ה', ופירש רש"י: באותה מיתה ההגונה להם מידה כנגד מידה, הם חטאו בלשון ונשתרבו לשונם עד טבורם, ותולעים יוצאים מלשונם ובאין לתוך טבורם. ונראה לבאר שהטבור הוא המקום ממנו התינוק מקבל כל חיותו (עין בסוטה מ"ה:), כעונש שכפרו במי שמחיה אותם ומטיב להם כל הזמן, ויבואו תולעים שאין בהם כח ואפילו עצם (שמראה על עוצמה) ויאכלו את מעיהם וימיתום, כעונש על שכפרו במי שלו הכח. אך לא די בזה אלא העונש ממשיך לדורות, שממנו נחרב בית המקדש ואנו בגלות, וכאמור זה מפני שעדיין עוונם בידנו ואנו מתנהגים כמו המרגלים ממש, שאע"פ שבודאי כולנו חושבים איזו שטות עשו, מה חשבו לעצמם הרסו לכולם וכו', אבל באמת נשאל את עצמנו האם אנו שונים מהמרגלים, כאשר נתבונן נראה שהקב"ה נוהג עימנו בדיוק כמו שנהג עם ישראל בצאתם מצרים, ואנו מחזירים לו בדיוק כמרגלים בשעתו.

כל תינוק הקב"ה דואג לו ומפרנס אותו במעי אימו בצורה נסית מופלאה, בורא לו חבל הטבור היוצא ממעיו ומחובר לאימו וממנה הוא יונק את כל מאכלו תשעה חודשים, וכאשר יוצא נתון הקב"ה חלב לאימו ומאכילה אותו במידה ובמשורה כפי אשר יוכל שאת, ומכאן ואילך הקב"ה ממשיך להחיות אותו ולגדל אותו ושומר עליו מכל הפגעים והנגעים, וברצונו להביאו אל ארץ טובה ורחבה, היא ארץ החיים דהיינו העולם הבא, ומנהל אותו הקב"ה כל ימיו כאשר כל מחשבותיו רק לטובת האדם, לקרבו לה' ומצוותיו להביאו לחיי העולם הבא. וגם לנו הוא נתן את התורה שבה אנו לומדים היאך לחיות חיים תקינים ונכונים בעולם הזה.

והנה האדם גדל ומתרחם, למה הקב"ה עשה לו כך ומדוע כך, מדוע לא נתן לו את זה, ובאמת שהכל לטובת האדם, והוא מתלונן ויש גם המתרחמים על המצוות, ולדעתם נכון יותר יהיה לעשות כך מאשר כך וכיו"ב, ופעמים שאדם בודק את מצוות ה' יתברך, הטובה היא אם רעה, או שפשוט אינו עושה, ואין זה אלא מרוע ליבנו, שאנו מתנהגים ברוע כלפי מטיבנו וחושבים רק רע כל היום, וככה מחשבתנו גם על בוראנו, ששונים מחשבותיו ממחשבותינו, והוא בראנו כאמור רק להטיב לנו.

אולם לכל יש תשובה, וכבר כתב רבנו בחיי בספרו הנפלא חובות הלבבות (שער התשובה פרק ו'), שמדריגות רבות ישנן בתשובה, והמדריגה הראשונה היא כאשר האדם מתעורר לעבוד את הבורא יתברך מחזוק הכרת האדם את אלקיו, ובהינתן בהתמדת טובתו עליו. והיינו שהאדם צריך תמיד להתבונן בשני דברים אלו: א. גדלות הבורא יתברך, שה' יתברך מלך גדול רם ונשא גבוה מעל גבוהים ומקור כל הכוחות. ב. שעם כל גדלותו הוא מפנה את עצמו להטיב לנו, ומתמיד טובותיו עלינו ימים רבים ושנים, וכשיודה בכל יום לה' על טובותיו, בודאי שישמור כל מצוותיו, שאיך יעשה הרעה הזאת לאלוקיו, ומה גם שהכל לטובתו.

אחים יקרים, בואו נלמד מיהושע וכלב המרגלים הטובים, שלא עזבו לרגע את עבודת האלקים, ובזכות ה' הביאם אל הארץ הטובה, וזכו ליטול כנגד כל המרגלים העשרה, נלך גם אנו בדרכם הישרה, ונזכה גם אנו אל ארץ החיים במהרה.

בפרשתנו אנו קוראים על המרגלים, והנה תורתנו הקדושה בודאי שלא ספרה לנו על המרגלים בכדי להשמיץ אותם ואת הלוים אליהם, אלא ללמדנו לקח ומוסר עצום, וכל מה שכתוב בתורה למרות שהיה לפני אלפי שנים בודאי יש בו מסר אלינו.

ובפרט שכידוע חרבן בית ראשון הוא כנגד חטא העגל, וחטא העגל היה עבודה זרה בכדי להתיר להם את העריות, וכידוע מי שעובר על לא תנאף סופו לעבור על לא תרצה, ובבית ראשון היה בו ג' עבירות החמורות האלו (כמבואר ביומא ט). וחרבן בית שני הוא כנגד חטא המרגלים, שחטא המרגלים היה לשון הרע, וכך גם היה בבית שני שנחרב על עוון שנאת חנם שמקורו בלשון הרע, והנה אמרו רבותינו בא וראה שבית ראשון שהיה בו ג' עבירות החמורות נבנה אחר שבעים שנה, ובית שני שנחרב בעוון שנאת חנם עד עתה לא נבנה, ללמדך כמה חמור עוון שנאת חנם.

וא"כ נמצא שחטא המרגלים מפעפע בתוכנו, וכל זמן שבית שני לא נבנה הבית עדיין אנו נגועים בעוון זה, וא"כ בודאי שחטא המרגלים נוגע אלינו ישירות ואינו ספור מהעבר, וצריכים להתבונן מה היה שורש חטאם של המרגלים, מה גרם להם לדבר סרה על הארץ הטובה, שממנו נדע להזהר גם אנו.

וכאשר נתבונן נראה שהם לא האמינו בטובותיו של הבורא יתברך, שהנה המרגלים נשלחו בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים, בינתיים ראו הם וכל ישראל את הניסים והנפלאות שעשה עימנו הקב"ה במצרים, את כל עשרת המכות, את קריעת ים סוף, ביזת מצרים וביזת הים, מן יורד להם מן השמים בכל יום בבוקר בניסים מופלאים, שלו בכל ערב, נצחון עמלק, ומעל הכל מתן תורה, וכעת הינם בדרכם אל הארץ המובטחת לאבותינו, ארץ חמדת אבות שהאבות חמדו ישיבתה, ורוצה הקב"ה למהר כניסתם, והנה באים המרגלים בשליחות העם ורוצים לבדוק את הארץ, הטובה היא אם רעה, וכאן כבר טמון החטא הגדול, היתכן שהקב"ה יביא אותנו לארץ רעה, הרי הוא הראה אותנו את כל הניסים והנפלאות ובוזה הראה לנו שחפץ בטובתנו, חפץ בגאולתנו, והיאך יעלה על הדעת שה' יעשה עימנו רעה ח"ו, וכאן בעצם כבר כפרו בטובתו של מקום.

וכאשר הם באים ומספרים לעם את כל אשר ראו עיניהם, הם מגנים את הארץ, באומרים שהיא אוכלת יושביה, ובני ענק שם, וכן העמלקים יושבים בדרומה, והכנענים במרכזה, ושאר העמים בהרים ובשאר הארץ, כל אלו דברים שאינם צריכים לרגש אותנו כלל ועיקר, כי ה' אלוקינו התקיף ובעל היכול ובעל הכוחות כולם עימנו, ומה יש לפחד מבעלי כח שכל כוחם מאיתו יתברך וברגע נוטל כוחם מהם, אך כאן חטאו המרגלים בחטאם השני ואמרו (י"ג ל"א) פִּי תִּזְקֶנּוּ הוּא מִצְנֵנוּ, ובמילים אחרים כפרו בכוחו וגבורתו של ה' יתברך. ויהושע וכלב סתרו את שתי טענותיהם ואמרו (י"ד ז' ח) טוֹבָה הָאָרֶץ מֵאֵד מֵאֵד, כנגד טענת ההטבה. וכנגד הכח השיבו, אִם תִּפְּצֵנּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִבִּיא אֲתָנּוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת, שכן דבר לא ימנע מאיתו יתברך לקיים חפצו.

ואמנם המרגלים באותו הזמן באו על עונשם מידה כנגד מידה, וכמו שנאמר (י"ד ל"ז) וַיִּמְתּוּ הַאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דַבַּת הָאָרֶץ רָעָה

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לערב שבת (בגדי לבן ותפלת מנחה)

וכבר הוא אסור במלאכה מדין קבלת הקהל (כמבואר בשו"ע סי' רס"ג: סעי' י"ב ו"ט"ו), או שפעמים ומקבל עליו שבת בכדי להוסיף מחול על הקודש, ונאסר בתפלת המנחה (כמבואר שם סעי' ט"ו), ויש בזה חילוקי דינים שאין כאן מקומם]. וכבר הארכנו בזה בהלכות תפילת מנחה (ה"ל ט"ו) שגם לדעת הרמב"ם אינו ממש בדיעבד. [וכעת עלה בידי הוכחה נוספת מדברי הרמב"ם הלכות יו"ט (פ"ו הי"ט) שכתב הרמב"ם כיצד כבוד יו"ט שמתפלל שחרית מוקדם ואוכלים וחוזרים לבית הכנסת ושונים עד חצי היום, ואחר חצי היום מתפללים תפלת מנחה. ע"ש. הרי שמתפלל בחצי היום מנחה ואף לתחילה משום כבוד יו"ט, וגם כאן משום כבוד השבת יתפלל מנחה גדולה ויצא מכל חשש].

סח. ומ"מ גם מי שרוצה להיות זהיר ולהתפלל מנחה גדולה לא יתפלל ביחיד, אלא אם מזדמן לו מנין להתפלל מנחה גדולה מה טוב, אך לא יתפלל יחיד בשל כך. וראיתי אנשים באים לבית הכנסת להתפלל מנחה גדולה ורואים שכבר התחילו להתפלל עמידה, ומתחילים עמהם, ואינו נכון לעשות כן, שכל היום לפניו להתפלל מנחה גדולה או קטנה כפי רצונו, ומדוע יכנס להתפלל באמצע. ואם באו לחוש לדברי המקובלים הנזכרים יותר היה להם לחוש לדברי רבנו האר"י שכתב (שער הכונות דף נב ע"ב) שבשום אופן לא היה מותר על תפילת מנחה בלחש וחזרה בקול רם ואפילו שתפילתו היתה סמוך לשקיעת החמה, ואפילו בערב שבת.

סט. בתפלת מנחה של ערב שבת נחלקו המקובלים האם מניחים תפלין כדרכם בתפילת מנחה של ימות החול או לא, יש הסוברים שכל האיסור האמור בזה (כמבואר בב"י סי' ל"א) הינו דוקא בשבתות וימים טובים וחול המועד אבל בערבי שבתות וימים טובים אין שום איסור (משנת חסידים מסכת תוספת שבת פ"א), ויש מוסיפים עוד שאדרבה על ידי הנחת התפלין הוא מכין את עצמו לקבל קדושת השבת (חמדת ימים שבת פרק ד'). ויש חולקים וסוברים שעל פי הסוד אסור להניח תפלין במנחת ערב שבת (שו"ת שבסוף ספר שומר אמונים הקדמון סי' ז) וכך היא הסכמת האחרונים (עיין הלכה ברורה סי' ל"א אות ד'). ויש מי שחילק בין אם מתפלל מנחה סמוך לכניסת שבת, שלא יניח תפלין מפני הארת שבת, לבין אם מתפלל מנחה גדולה שאז עדיין יש הרבה זמן עד כניסת שבת, ויניח תפלין. והעיד שראה לגדולים ועצומים בתורה שנוהגים כן. (מנחת אהרן כלל י"ט אות ב').

ע. ואולם לפי המבואר בש"ס (מנחת ל"ו) אין שום איסור להניח תפלין עד כניסת השבת, וכך היה נוהג ר' אליעזר הגדול (כמבואר בסנהדרין ס"ח). ולכאורה לפי הכלל שבידנו שהלכה כהש"ס נגד הקבלה (וכמו שהארכנו בספר יוסף עוד דוד ח"א בעמ' פ"ג פ"ה), וכ"ש שאין גילוי מפורש בדברי רבנו האר"י או הרש"ש בזה (וגם בזה הארכנו שם עיין לדוגמה עמ' קל"ח-קמ"א), ומה גם שהמקובלים עצמם נחלקו בדבר, שבאופן כזה הלכה כהפשט (וכמו שהארכנו בהליכות עולם לו סדר הלילה אות י"א), וא"כ לפי כל האמור היינו צריכים לפסוק שמותר להניח תפלין במנחה, אולם כיון שכל הענין להתפלל מנחה בתפלין הוא בעיקר לפי הקבלה, ורוב המקובלים סוברים שלפי הקבלה לא יניחו תפלין במנחת ערב שבת, לכן אינו ראוי להניח תפלין. [ונראה שאם יושב ולומד עם התפלין מהבוקר אינו צריך להוריד מיד בהגיע השעה החמישית שאז מתחילה הארת השבת, אלא יכול ללמוד עד זמן מנחה גדולה, שהרי אפילו מנחה גדולה יש שהתירו להתפלל בתפלין גם לפי הקבלה].

סד. ראוי לעורר למי שמקיף ללבוש בגדי לבן, שתחילה יהיו בגדיו נאים ונקיים, שמדין הגמרא (שבת ק"ג:). צריך לכבד את השבת בבגדים נאים, והיינו נקיים, ומפני כן תיקן עזרא שיהיו מכבסים ביום חמישי (כמבואר בב"ק פ"ב:), בכדי ללבוש בגדים נקיים לכבוד השבת, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ל משבת ה"ג). ויש כאלה שניתז עליהם מהמאכלים בסעודת השבת ובאים למחורת לתפילה בבגדי לבן מוכתמים והוא בזיון לשבת ולא לזה נתכוין רבנו האר"י, ובודאי שעדיף במקרה כזה ללבוש בגד שחור נקי ולא בגד לבן מלוכלך. ואפשר שלפי דברי רבנו האר"י שבעולם הבא ילבישו לאדם כפי מה שלבש בעולם הזה, א"כ אם ילבש בגד לבן מלוכלך, גם בעולם הבא ילבישוהו בגד לבן מלוכלך. [ואולי שהולכים אחר רוב שבתות, או אחר סוף ימיו, ואם בסוף ימיו לבש בגדי לבן נקיים כך ילבישוהו בעולם הבא, וברוך היודע]. וכמו כן ישנם החושבים את מי שהוא לובש בגדים שחורים כאילו הוא רשע והם שלובשים בגדי לבן צדיקים, והוא גם בכלל הגאווה שהזהיר ממנה הפנים מאירות (ח"ב סי' קנ"ב), וצריכים הם לדעת שהעיקר זה מעשיו של אדם, ומי שיש בידו עוונות ואינו עושה תשובה עליהם, לא יעזרו לו כל בגדי הלבן שילבש להצילו מדינה של גיהנם, [וכמו שנאמר באנשי גיזוה וירא האלוקים את מעשיהם, וכן נאמר וקרעו לבבכם ואל בגדיכם (כמבואר בתענית ט"ו)]. ויהיה בגיהנם לבוש בגדי לבן, ולזה נתכוין הפנים מאירות (שם) שאם אינו ראוי לבגדי לבן בעולם הבא יהיה כחתן בין אבליים.

סה. כתב בספר חמדת ימים (שבת פרק ג): ואף אם יש לו טלית קטן בימות החול משאר צבעונים ישתדל בשבת להיות לבן דווקא. [ונראה שכונתו אפילו אם כבר יש לו ד' בגדי לבן מבלעדי הטלית קטן, ואולם לפי המתבאר מדברי רבנו האר"י שיש להקפיד רק על ד' בגדי לבן אין חובה בכך, ולכן גם הוא כתב בלשון השתדלות, ומ"מ כל הטליתות קטנות שלנו היום הינן לבנות]. ומ"מ בודאי שצריך שטלית הגדולה והקטנה שלו יהיו נאות ונקיות לכבוד שבת, וכמו שכתב בספר כף החיים (פלאגי, סי' כ"ח אות ל"ב) וז"ל: וחבל על שעושים בגדי חמודות לשבת, ואין להם טלית נאה, שודאי עונשם גדול, והירא את דבר ה' יתן דעתו בזה. עכ"ל.

סו. כתב בספר עמק המלך (תקוני שבת פ"ו) וז"ל: זמן מנחה גדולה אחר הצות, כמו שנתפשט המנהג בארצות המזרח להתפלל מנחה בעונתה, דהיינו מ' שעות ומחצה. אך באלו הארצות שאינם זהירים להתפלל מנחה בעונתה על כל פנים לא יאחר בערב שבת, מלהתפלל מנחה בעונתה, כי אז מתנוצץ קדושת שבת. עכ"ל. וכן מובא על עוד כמה מגדולי הקבלה שנהגו להתפלל מנחה גדולה בערב שבת. (עיין בספר הנהגות קבליות בשבת עמ' 144 שהביא עדות כזו על הרמ"ז ותלמידיו המקובלים). ואולם מדברי רבנו האר"י בשער הכונות (דף נב ע"ב) מבואר שהיה מתפלל מנחה בסמוך לשקיעת החמה ואפילו בערב שבת.

סז. וכיום ישנם רבים שנוהגים להתפלל בערב שבת מנחה גדולה, ויש לנוהגים כן על מי שישמחו, ופעמים שאף כדאי וראוי לנהוג כן, בכדי שיקבל את השבת בזמנה, ולא יכנס בכל מיני ספיקות. [שלפעמים שהוא יוצא מכיתו סמוך לשקיעת החמה ורוב הקהל שעימם מתפלל כבר קיבלו עליהם שבת